

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης

Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις: Έρευνα Συγκυρίας

Ειδικό Θέμα: Απασχόληση

Παύλος Μυλωνάς
Αναπληρωτής Διευθύνων Σύμβουλος

Νέλλη Τζάκου – Λαμπροπούλου
Γενική Διευθύντρια Λιανικής Τραπεζικής

Αύγουστος 2016

- ❑ Αν και ο δείκτης εμπιστοσύνης των ΜμΕ παρουσίασε μικρή βελτίωση κατά το πρώτο εξάμηνο του 2016 (βελτιωμένος κατά 5 μονάδες σε σχέση με το δεύτερο εξάμηνο του 2015), ωστόσο παραμένει σε αρνητικά επίπεδα υποδηλώνοντας ότι το ευρύτερο επιχειρηματικό περιβάλλον παραμένει συσταλτικό.
- ❑ Υπό αυτό το πλαίσιο των περιοριστικών συνθηκών, η περιορισμένη αύξηση της απασχόλησης (1,4% ετησίως) κατά τη διετία 2013-2015 ξεχωρίζει ως αξιοσημείωτη εξέλιξη – σε μια συγκυρία στασιμότητας του ΑΕΠ σε πραγματικούς όρους (0,2% ετησίως κατά την ίδια περίοδο).
- ❑ Στοχεύοντας στη διερεύνηση των παραπάνω τάσεων, η έρευνα της ΕΤΕ εστιάζει στις ΜμΕ οι οποίες καλύπτουν το 57% της απασχόλησης στην Ελλάδα (έναντι 1/3 κ.μ.ο. στην ΕΕ). Βάσει ερωτηματολογίου σε δείγμα 1.200 επιχειρήσεων, φαίνεται ότι – μετά την καθίζηση της απασχόλησης κατά τα πρώτα χρόνια της κρίσης (-26% την περίοδο 2007 – 2012) - οι επιζούσες ΜμΕ πλέον αρχίζουν σταδιακά να προσλαμβάνουν, με τη μέση απασχόληση ανά επιχείρηση να αυξάνεται κατά 3% την περίοδο 2013-2015.
- ❑ Αξιοσημείωτο είναι ότι η ανάκαμψη της απασχόλησης οφείλεται στο κομμάτι ΜμΕ που στηρίζεται σε χαρακτηριστικά εξωστρέφειας ή καινοτομίας, το οποίο αυξάνει σταδιακά το μερίδιό του καλύπτοντας το 40% του τομέα ΜμΕ το 2016 από 30% το 2013. Συγκεκριμένα, η μέση μισθωτή απασχόληση των δυναμικών αυτών αυξήθηκε κατά περίπου 25% την τελευταία τριετία, έναντι σταθερότητας για τις παραδοσιακές ΜμΕ.
- ❑ Οι εξωστρεφείς και καινοτόμες ΜμΕ εκτιμάται ότι θα παραμείνουν ο πυλώνας ανάπτυξης και κατά το επόμενο έτος, καθώς σχεδόν το ½ αυτών δηλώνει ότι θα αυξήσει την απασχόληση του (έναντι μόλις 14% για τις παραδοσιακές ΜμΕ). Δεδομένης της υψηλής σημασίας του δυναμικού αυτού κομματιού των ΜμΕ, σημειώνουμε δύο σημεία που εγείρουν ανησυχίες:
 - ✓ Τα 2/3 των εξωστρεφών και καινοτόμων ΜμΕ δηλώνουν έλλειμμα δεξιοτήτων (ποσοστό διπλάσιο σε σχέση με το αντίστοιχο για τις παραδοσιακές ΜμΕ) – υποδηλώνοντας δυσχέρειες εύρεσης προσωπικού που μπορεί να ανταπεξέλθει στις αυξημένες απαιτήσεις ενός παγκόσμιου ανταγωνιστικού περιβάλλοντος.
 - ✓ Το 1/3 αυτών θεωρεί αρκετά ή πολύ πιθανό να μεταφέρει την έδρα του στο εξωτερικό κατά το επόμενο έτος (ποσοστό διπλάσιο σε σχέση με το αντίστοιχο για τις παραδοσιακές ΜμΕ).

- Εστιάζοντας στο θέμα του μισθολογικού κόστους, παρατηρείται μια οριακή αύξηση του μισθολογικού κόστους (3%) κατά τη διάρκεια της τελευταίας τριετίας (μετά από την κάθετη μείωση του κατά 47% την περίοδο 2007 – 2012), η οποία ωστόσο χαρακτηρίζεται θετική καθώς είναι αποτέλεσμα της αύξησης της μισθωτής απασχόλησης (7% κατά τη διάρκεια της τελευταίας τριετίας).
- Ενώ η απασχόληση στις ΜμΕ δείχνει σταδιακά να ανακάμπτει, οι πωλήσεις των ΜμΕ συνεχίζουν να συρρικνώνονται (13% την τελευταία τριετία). Ως αποτέλεσμα, το μισθολογικό κόστος ως ποσοστό των πωλήσεων ανήλθε στο 14,5% το 2015 από ένα σχεδόν σταθερό επίπεδο κοντά στο 12% κατά τη διάρκεια της έντονης πτώσης της οικονομικής δραστηριότητας την περίοδο 2007 – 2012 (και έναντι περίπου 10% κ.μ.ο. στις – περισσότερο έντασης κεφαλαίου – ευρωπαϊκές επιχειρήσεις). Η αύξηση της απασχόλησης πριν την αύξηση των πωλήσεων μπορεί να ερμηνευτεί ως λειτουργική προετοιμασία των ΜμΕ για επικείμενη άνοδο της ζήτησης, η οποία - λόγω αρνητικών εκπλήξεων οικονομικής συγκυρίας σε σχέση με τις επιχειρηματικές προσδοκίες - αποδείχτηκε πρόωρη.
- Όσον αφορά το επόμενο έτος, οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων συγκλίνουν σε περαιτέρω αύξηση της απασχόλησης. Ωστόσο, οι πτωτικές πιέσεις στον μέσο μισθό και η εντατικοποίηση της αξιοποίησης ελαστικών μορφών εργασίας αναμένεται να οδηγήσουν σε μικρή μείωση του μισθολογικού κόστους – καθώς φαίνεται ότι οι ΜμΕ επιχειρούν να διορθώσουν την ταχύτερη άνοδο του μισθολογικού κόστους σε σχέση με τις πωλήσεις κατά την προηγούμενη τριετία.
- Συνεπώς, οι ΜμΕ εμφανίζονται σε κατάσταση αναμονής για την ανάκαμψη της ζήτησης ώστε να αυξήσουν περαιτέρω την απασχόλησή τους. Συγκεκριμένα, από την έρευνά μας προκύπτει ότι το 92% των ΜμΕ θεωρεί ότι περαιτέρω μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας δε θα οδηγήσουν σε αύξηση της απασχόλησης – γεγονός που δεν εκπλήσσει, καθώς οι μικρές επιχειρήσεις δεν επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τη νομοθεσία της αγοράς εργασίας. Αντίθετα, το 51% θεωρεί την υιοθέτηση πολιτικών τόνωσης ζήτησης ως προαπαιτούμενο για περισσότερες προσλήψεις, ενώ το 25% θεωρεί τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις σε άλλους τομείς ως το στοιχείο που θα ξεκλειδώσει τη δυναμική της αγοράς εργασίας.

□ Ανάλυση συγκυρίας 1^{ου} εξαμήνου 2016

□ Μακροοικονομική εικόνα αγοράς εργασίας

□ Έρευνα ΕΤΕ για απασχόληση ΜμΕ

□ Προοπτικές

□ Παράρτημα

- Δείκτης εμπιστοσύνης
- Αναπτυξιακός στόχος

- Απασχόληση
- Ανεργία

- Μέση απασχόληση ανά επιχείρηση
- Επάρκεια προσωπικού
- Μισθολογικό κόστος

- Αγορά εργασίας το επόμενο έτος
- Εξωστρεφείς και καινοτόμες ΜμΕ
- Μεταρρυθμίσεις

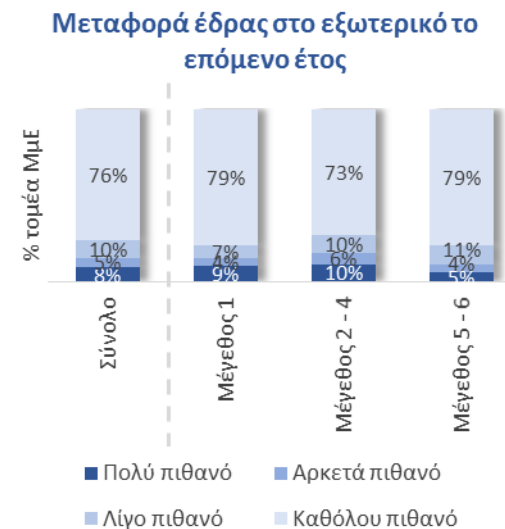
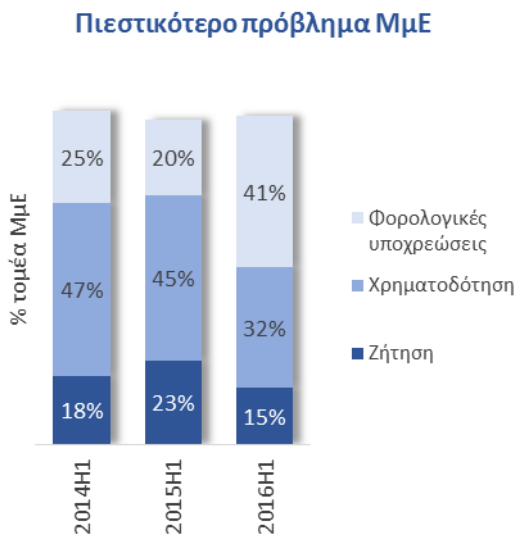
- Χαρτογράφηση του τομέα των ΜμΕ στην Ελλάδα
- Περιγραφή δείγματος
- Κατασκευή δείκτη εμπιστοσύνης
- Ταυτότητα της δειγματοληπτικής έρευνας

Αν και οριακά βελτιωμένο, το επιχειρηματικό περιβάλλον παραμένει συσταλτικό

- Αν και ο δείκτης εμπιστοσύνης των ΜμΕ παρουσίασε μικρή βελτίωση κατά το πρώτο εξάμηνο του 2016 (βελτιωμένος κατά 5 μονάδες σε σχέση με το δεύτερο εξάμηνο του 2015), το επιχειρηματικό περιβάλλον συνεχίζει να επιδεικνύει σημάδια πίεσης, καθώς
 - ✓ ο δείκτης εμπιστοσύνης διατηρείται σε αρνητικό έδαφος (-5 μονάδες) υποδηλώνοντας ότι η πλειοψηφία του τομέα των ΜμΕ παραμένει απαισιόδοξη για τη συγκυρία, και
 - ✓ το ποσοστό των επιχειρήσεων που δηλώνει ότι έχει στόχο ανάπτυξης περιορίστηκε στο 39% κατά το πρώτο εξάμηνο του 2016 έναντι 42% κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2015 (παραμένοντας ωστόσο υψηλότερα από το 36% του πρώτου εξαμήνου του 2015).
- Εστιάζοντας στη βασική αιτία συσταλτικής πίεσης, οι ΜμΕ ξεχωρίζουν τις αυξημένες φορολογικές υποχρεώσεις, με το 41% του τομέα να τις ξεχωρίζει ως το πιο πιεστικό του πρόβλημα έναντι ποσοστών της τάξης του 20%-25% κατά την προηγούμενη διετία (στην οποία κυριαρχούσαν προβλήματα χρηματοδότησης και ζήτησης).
- Το αρνητικό επιχειρηματικό περιβάλλον βρίσκει βαλβίδα εκτόνωσης στις υψηλές τάσεις φυγής στο εξωτερικό, με το 24% του τομέα των ΜμΕ να δηλώνει πιθανή τη μεταφορά έδρας του στο εξωτερικό κατά το επόμενο έτος (ιδιαίτερα οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών από €0,1 εκατ ως €2,5 εκατ).

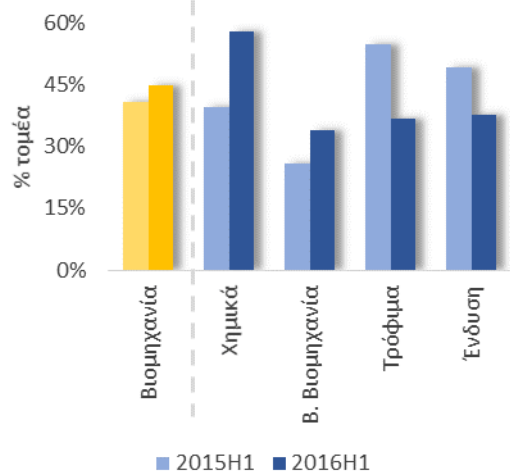
* Ο δείκτης αντιστοιχεί στο καθαρό ισοζύγιο των απαντήσεων για μείωση (-100), σταθερότητα (0) ή αύξηση (100).

*Η κλίμακα 1-6 στα άνω γραφήματα αφορά τάξεις μεγέθους του κύκλου εργασιών. Ειδικότερα, ορίζουμε σε (εκατ. €): 1=(0-0,1), 2=(0,1-0,5), 3=(0,5-1), 4=(1-2,5), 5=(2,5-5) και 6=(5-10).

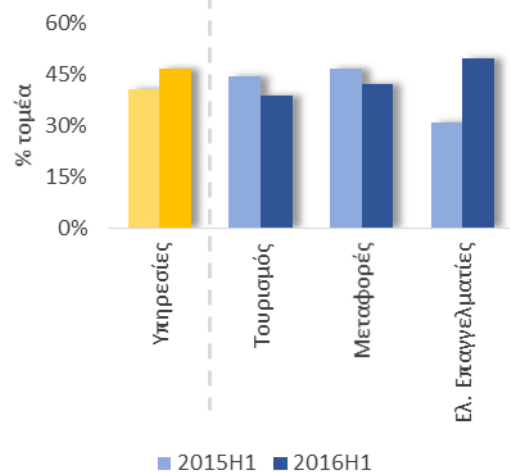
Βιομηχανία και υπηρεσίες συγκεντρώνουν τις περισσότερες επιχειρήσεις με επεκτατικό σχεδιασμό

Στόχος ανάπτυξης: Βιομηχανία

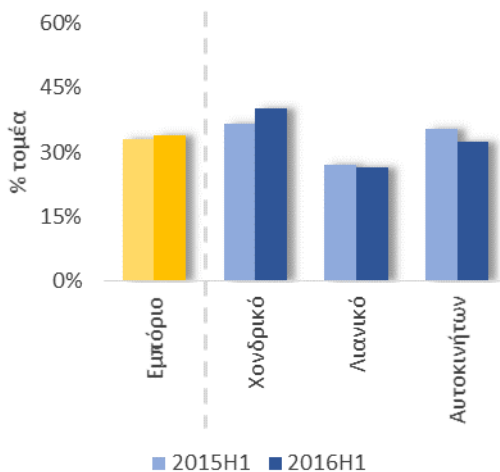

- Η στρατηγική στόχευση των ΜμΕ παραμένει κοντά στα επίπεδα του 2015 – με μία οριακή βελτίωση του μεριδίου των επιχειρήσεων με στόχο ανάπτυξης της τάξης των 3 ποσοστιαίων μονάδων (39% το πρώτο εξάμηνο του 2016 από 36% το πρώτο εξάμηνο του 2015).
- Θετικά ξεχωρίζουν η βιομηχανία και οι υπηρεσίες (με το ποσοστό ΜμΕ που δηλώνουν επεκτατικά επιχειρηματικά σχέδια να αγγίζει το 45%), ενώ αντίθετα σε πιο περιοριστική φάση παραμένουν οι κατασκευές και το εμπόριο (με το αντίστοιχο αναπτυξιακό ποσοστό να βρίσκεται κοντά στο 30%).
- Εξετάζοντας επιμέρους υποκλάδους, σημειώνουμε την έντονη βελτίωση της βιομηχανίας χημικών (κατά 18 ποσοστιαίες μονάδες) και την καθίζηση που παρουσιάζει ο κλάδος των τροφίμων (κατά 18 ποσοστιαίες μονάδες). Επιπλέον, ο τουρισμός – με σχεδόν σταθερό ποσοστό επιχειρήσεων με αναπτυξιακό στόχο (35%) – είναι αξιοσημείωτο ότι πέτυχε μείωση των επιχειρήσεων σε κατάσταση επιβίωσης (19% από 29%) με παράλληλη αύξηση του ποσοστού που δηλώνει σταθεροποιημένο. Τέλος, καμπανάκι χτυπάει ο κλάδος των αυτοκινήτων όπου το ποσοστό των επιχειρήσεων σε κατάσταση επιβίωσης ανέβηκε κατά 22 ποσοστιαίες μονάδες (στο 57% το 2016 από 35% το 2015).

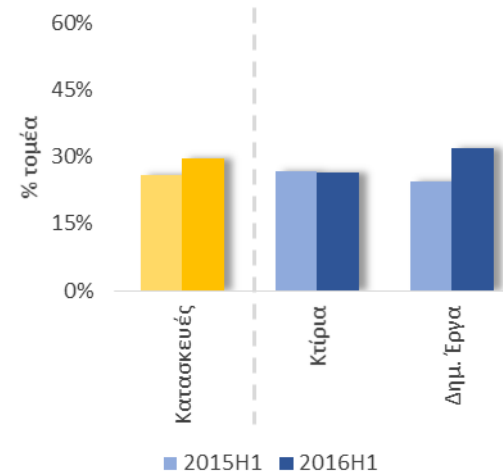
Στόχος ανάπτυξης: Υπηρεσίες

Στόχος ανάπτυξης: Εμπόριο

Στόχος ανάπτυξης: Κατασκευές

❑ Ανάλυση συγκυρίας 1ου εξαμήνου 2016

❑ Μακροοικονομική εικόνα αγοράς εργασίας

❑ Έρευνα ΕΤΕ για απασχόληση ΜμΕ

❑ Προοπτικές

❑ Παράρτημα

- Δείκτης εμπιστοσύνης
- Αναπτυξιακός στόχος

- Απασχόληση
- Ανεργία

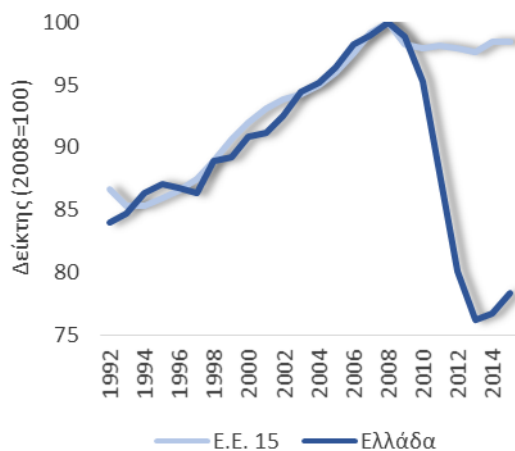
- Μέση απασχόληση ανά επιχείρηση
- Επάρκεια προσωπικού
- Μισθολογικό κόστος

- Αγορά εργασίας το επόμενο έτος
- Εξωστρεφείς και καινοτόμες ΜμΕ
- Μεταρρυθμίσεις

- Χαρτογράφηση του τομέα των ΜμΕ στην Ελλάδα
- Περιγραφή δείγματος
- Κατασκευή δείκτη εμπιστοσύνης
- Ταυτότητα της δειγματοληπτικής έρευνας

Η έντονη πτώση της οικονομικής δραστηριότητας την τελευταία επταετία έχει εκτοξεύσει τον αριθμό των μακροπρόθεσμα ανέργων κοντά στο 1 εκατομμύριο

Διαχρονική πορεία απασχόλησης

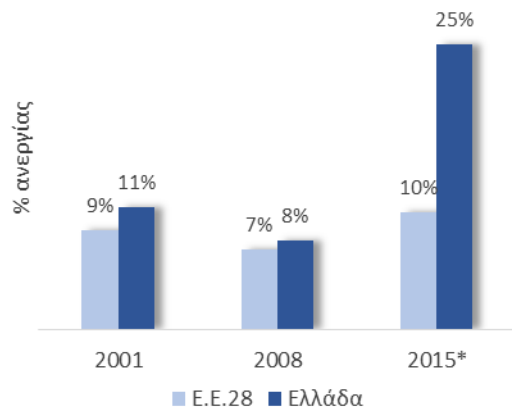

Πηγές: Eurostat, Ελ.Στατ.

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας επταετίας, η απασχόληση στην Ελλάδα έχει μειωθεί κατά 23% (από 4,6 εκ. απασχολούμενους το 2008 σε 3,6 εκ. το 2015). Ως αποτέλεσμα, το ποσοστό ανεργίας έφτασε το 25% το 2015 από 8% το 2008, αντιστοιχώντας σε αύξηση των ανέργων κατά 0,8 εκ. (1,2 εκ. το 2015 από 0,4 εκ. το 2008). Έτσι, ενώ το ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα κινούνταν κοντά στον ευρωπαϊκό μ.ο. του 8% την προηγούμενη δεκαετία (όταν ωστόσο ο ρυθμός ανάπτυξης του πραγματικού ΑΕΠ ήταν 4% ετησίως έναντι 2% στην ΕΕ), η απόκλιση έχει διευρυνθεί στις 15 ποσοστιαίες μονάδες το 2015 (25% έναντι 10%). Λόγω της παρατεταμένης διάρκειας της κρίσης, σχεδόν όλη η αύξηση του αριθμού ανέργων προκύπτει από την αύξηση των μακροπρόθεσμα ανέργων (για διάστημα άνω του ενός έτους). Σημειώνεται ότι ένα μικρό ποσοστό της μείωσης της απασχόλησης οφείλεται σε μείωση εργατικού δυναμικού (4,8 εκ. το 2015 από 5 εκ. το 2008).

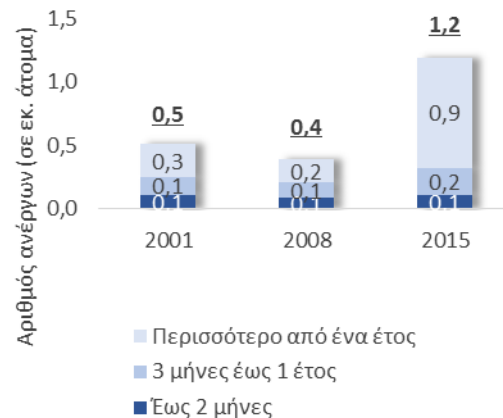
Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι την τελευταία διετία (2013-2015) παρατηρείται μια περιορισμένη αύξηση της απασχόλησης (κατά 1,4% ετησίως). Ωστόσο, η βελτίωση αυτή συγκεντρώνεται κυρίως στην περιοχή της Θεσσαλονίκης, η οποία φαίνεται να διορθώνει καθώς είχε την εντονότερη πτώση στην απασχόληση κατά το διάστημα 2008 – 2013 (-35% έναντι -23% για τις λοιπές περιοχές), με την περιοχή της Αθήνας (που συγκεντρώνει το 1/3 της συνολικής απασχόλησης) να παραμένει στάσιμη.

Εξέλιξη ανεργίας

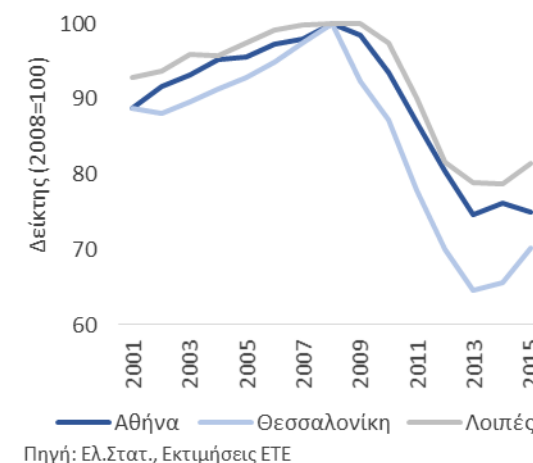
* για την Ε.Ε. τα στοιχεία αφορούν το 2014
Πηγή: Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Διαχρονική εξέλιξη διάρκειας ανεργίας

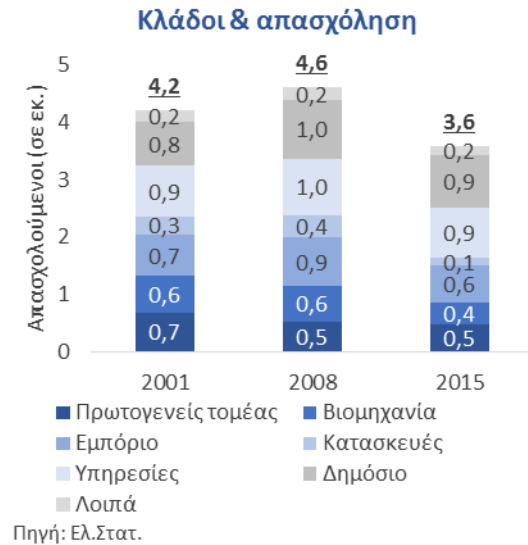
Πηγή: Ελ.Στατ., Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Πορεία απασχόλησης

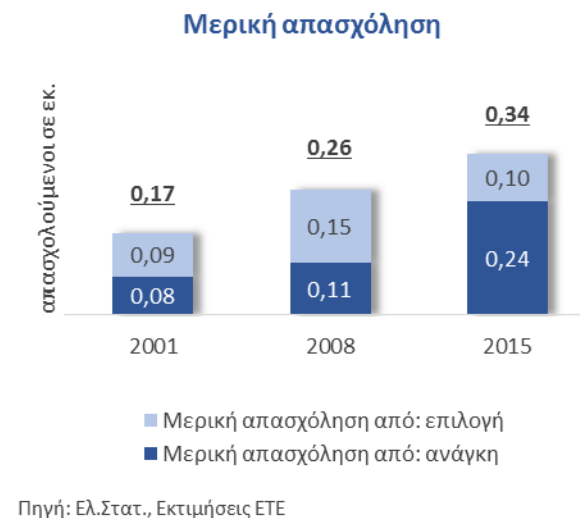
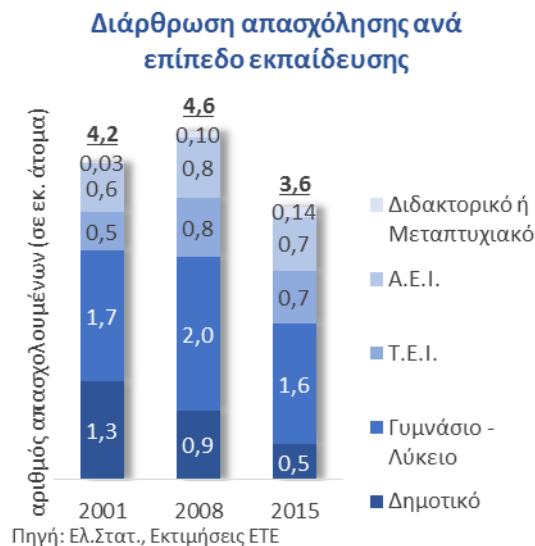

Πηγή: Ελ.Στατ., Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Κατασκευές και εμπόριο έχουν απωλέσει τις περισσότερες θέσεις, ενώ παράλληλα η στροφή σε πιο ευέλικτες μορφές απασχόλησης φαίνεται να αποτελεί λύση ανάγκης

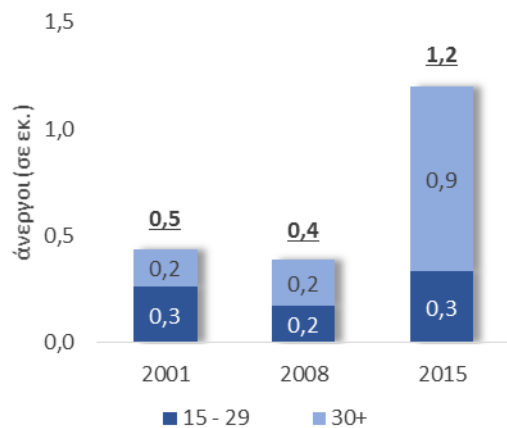
- Η μείωση των απασχολούμενων κατά περίπου 1 εκ. την τελευταία επταετία (στα 3,6 εκ. το 2015 από 4,6 εκ., το 2008) προήλθε κυρίως από τους κλάδους του εμπορίου και των κατασκευών (κατά 0,3 εκ. ο καθένας) και δευτερευόντως από τον κλάδο της βιομηχανίας (κατά 0,2 εκ.), ενώ στο Δημόσιο τομέα η μείωση ήταν της τάξης των 0,1 εκ.
- Επιπλέον, το 80% του περιορισμού της απασχόλησης της περιόδου 2008-2015 αφορά μη ειδικευμένες θέσεις καθώς αντιστοιχεί σε θέσεις απασχόλησης για αποφοίτους Δημοτικού, Γυμνασίου ή Λυκείου.
- Η μείωση απασχόλησης της τελευταίας επταετίας προέκυψε αποκλειστικά από θέσεις πλήρους απασχόλησης, καθώς οι θέσεις μερικής απασχόλησης αυξήθηκαν σε 340.000 το 2015 από 260.000 το 2008 και 170.000 το 2001 – με αποτέλεσμα πλέον να καλύπτουν το 9,5% της απασχόλησης από 4,1% το 2008. Ωστόσο, η στροφή αυτή σε πιο ευέλικτες μορφές απασχόλησης φαίνεται να επιβάλλεται υπό την πίεση της τρέχουσας κρίσης, καθώς οι θέσεις μερικής απασχόλησης από επιλογή έχουν περιοριστεί στις 110.000 το 2015 από 150.000 το 2008, ενώ αντίθετα οι θέσεις της μερικής απασχόλησης από ανάγκη έχουν υπερδιπλασιαστεί αγγίζοντας τις 240.000 το 2015 από 110.000 το 2008.

Το ποσοστό ανεργίας στην ηλικιακή ομάδα των 30+ εκτοξεύτηκε στο 22% το 2015 από 6% το 2008

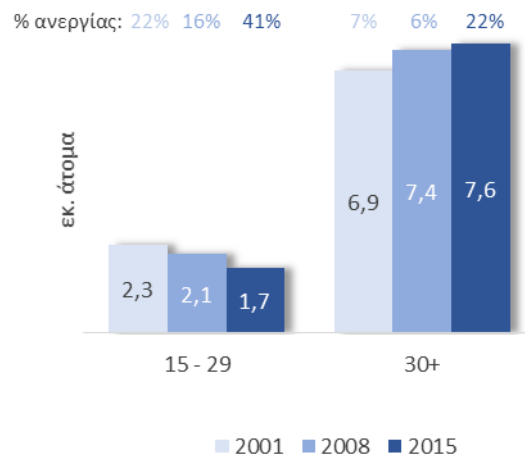
- Εστιάζοντας στην ηλικιακή διάρθρωση των ανέργων, ο αριθμός των νέων ανέργων (ηλικίας 15-29) φαίνεται να έχει παραμείνει κοντά στις 200.000 – 300.000 από το 2001 ως το 2015, ενώ ο αριθμός των μεγαλύτερων ηλικιακά ανέργων (30+) έχει εκτοξευθεί κοντά στο 1 εκ. από περίπου 200.000 το 2001.
- Παράλληλα, λόγω υπογεννητικότητας και μετανάστευσης, ο πληθυσμός ηλικίας 15-29 έχει συρρικνωθεί σημαντικά την τελευταία 15ετία (σε 1,7 εκ. το 2015 από 2,3 εκ. το 2001). Συνεπώς, ο χονδρικά σταθερός αριθμός νέων ανέργων αναλογεί σε ένα συρρικνούμενο συνολικό πληθυσμό νέων με αποτέλεσμα το αντίστοιχο ποσοστό ανεργίας να έχει σκαρφαλώσει στο 41% το 2015 από 22% το 2001 (και 16% το 2008).
- Ενώ το διαχρονικά σχετικά υψηλό ποσοστό ανεργίας των νέων διπλασιάστηκε κατά την τελευταία δεκαετία, το ποσοστό ανέργων στις μεγαλύτερες ηλικίες (30+) τριπλασιάστηκε κατά την ίδια περίοδο αγγίζοντας το 22% το 2015 από 7% το 2001 (και 6% το 2008).

Διαχρονική εξέλιξη αριθμού ανέργων ανά ηλικία

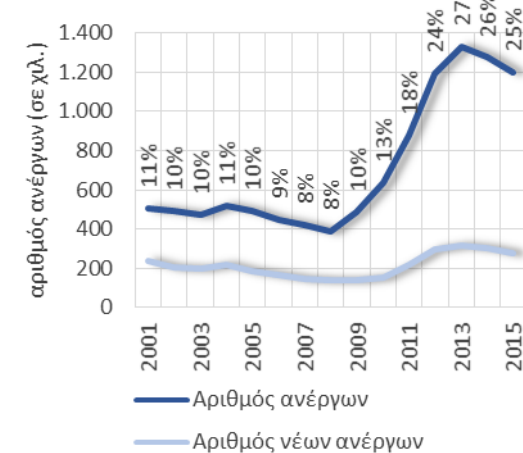
Πηγή: Ελ.Στατ.

Διάρθρωση πληθυσμού ανά ηλικία

Πηγή: Ελ.Στατ., Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Διαχρονική εξέλιξη ανεργίας

Πηγή: Ελ.Στατ., Εκτιμήσεις ΕΤΕ

❑ Ανάλυση συγκυρίας 1ου εξαμήνου 2016

❑ Μακροοικονομική εικόνα αγοράς εργασίας

❑ Έρευνα ΕΤΕ για απασχόληση ΜμΕ

❑ Προοπτικές

❑ Παράρτημα

- Δείκτης εμπιστοσύνης
- Αναπτυξιακός στόχος

- Απασχόληση
- Ανεργία

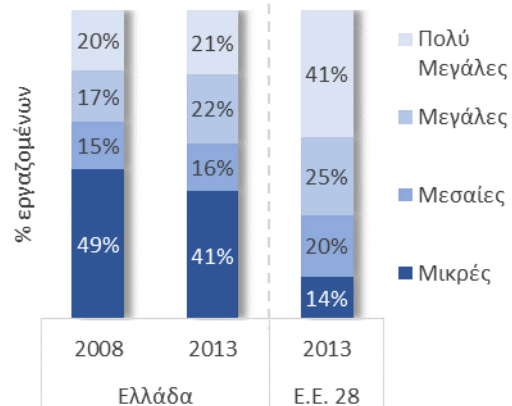
- Μέση απασχόληση ανά επιχείρηση
- Επάρκεια προσωπικού
- Μισθολογικό κόστος

- Αγορά εργασίας το επόμενο έτος
- Εξωστρεφείς και καινοτόμες ΜμΕ
- Μεταρρυθμίσεις

- Χαρτογράφηση του τομέα των ΜμΕ στην Ελλάδα
- Περιγραφή δείγματος
- Κατασκευή δείκτη εμπιστοσύνης
- Ταυτότητα της δειγματοληπτικής έρευνας

Μετά την καθίζηση της απασχόλησης κατά τα πρώτα χρόνια της κρίσης, οι επιζούσες ΜμΕ φαίνεται ότι πλέον αρχίζουν σταδιακά να προσλαμβάνουν...

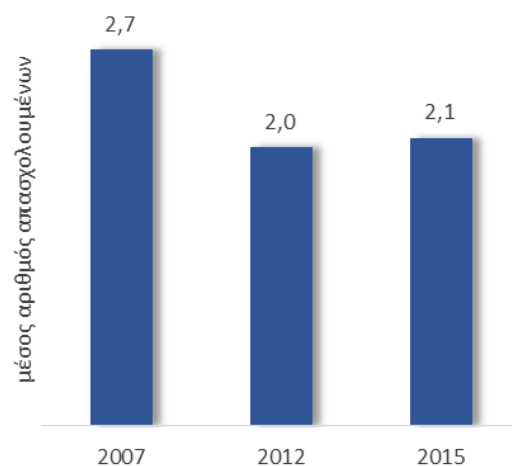
Απασχόληση: κατανομή ανά τάξη μεγέθους επιχείρησης*

* στοιχεία για βιομηχανία
Πηγή: Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- Ενώ οι ΜμΕ καλύπτουν το 1/3 της απασχόλησης κ.μ.ο. στην ΕΕ, το μερίδιο αυτό ανέρχεται στο 57% στην Ελλάδα (από 64% το 2008).
- Η συρρίκνωση της δραστηριότητας (και της απασχόλησης) φαίνεται ότι ήταν ταχύτερη από το ρυθμό κλεισίματος των επιχειρήσεων στην αρχή της κρίσης με αποτέλεσμα η μέση απασχόληση ανά ΜμΕ να έχει περιοριστεί κατά 26% την περίοδο 2007-2012. Ωστόσο, στο επόμενο στάδιο της κρίσης, οι ΜμΕ που επιβίωσαν φαίνεται να αυξάνουν σταδιακά την απασχόλησή τους (κατά 3% την περίοδο 2012-2015).
- ✓ Από τους επιμέρους κλάδους το μεγαλύτερο πλήγμα έχουν δεχθεί οι κατασκευές (με σωρευτική μείωση της μέσης απασχόλησης κατά 52% την τελευταία δεκαετία), ενώ θετικά ξεχωρίζει ο κλάδος των υπηρεσιών που παρουσιάζει οριακή αύξηση (4,5% κατά την τελευταία δεκαετία).
- ✓ Διαφοροποιήσεις υπάρχουν και μεταξύ των διαφόρων μεγεθών – με την απασχόληση στις μεσαίες επιχειρήσεις να αποδεικνύεται περισσότερο ανθεκτική, μειούμενη κατά 17,6% έναντι 38% για τις μικρές επιχειρήσεις.

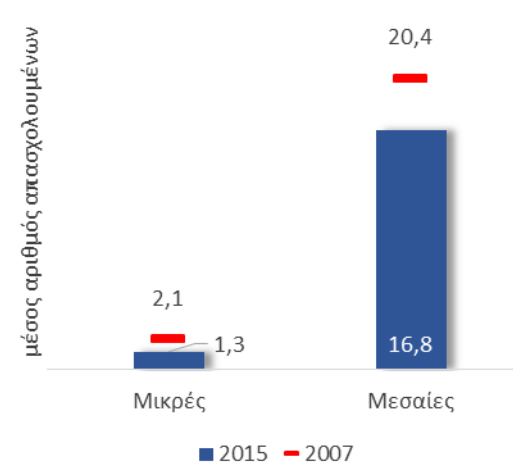
Μέση απασχόληση ανά επιχείρηση

Μέση απασχόληση ανά επιχείρηση

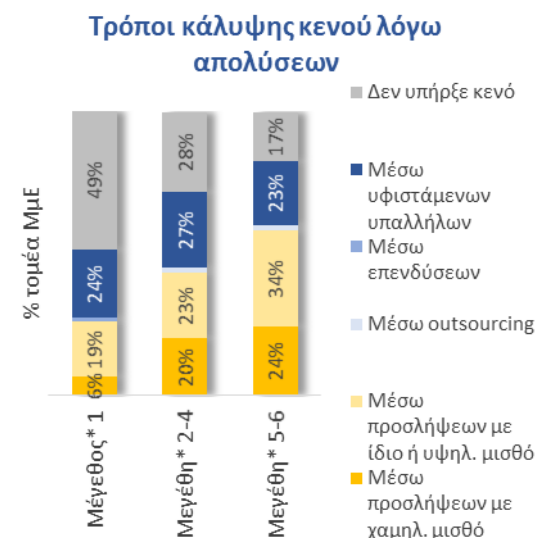
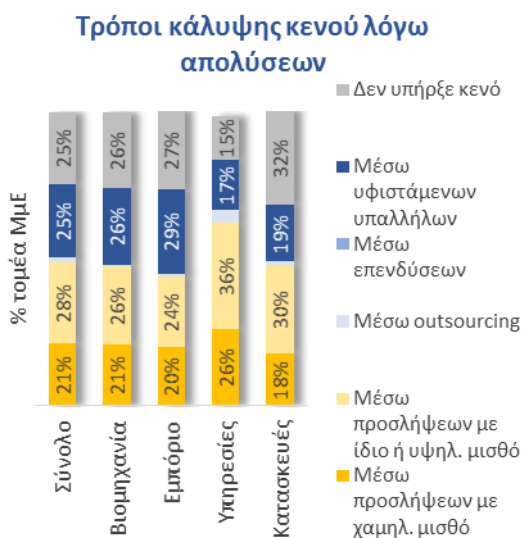

Μέση απασχόληση ανά επιχείρηση

- Επιβεβαιωτικά στο συμπέρασμα ότι το μεγαλύτερο κομμάτι της προσαρμογής στην αγορά εργασίας έχει ήδη συντελεστεί είναι και τα στοιχεία των απολύσεων. Συγκεκριμένα, το 43% του τομέα προχώρησε σε απολύσεις την τελευταία τριετία (έναντι 70% κατά την πενταετία πριν το 2012), με το ποσοστό αυτό να μη διαφέρει ιδιαίτερα ανά κλάδο αλλά να έχει σημαντική διαφοροποίηση ανά μέγεθος (από 20% για τις πολύ μικρές ΜμΕ μέχρι 50% για τις μεγαλύτερες ΜμΕ).
- Αξιοσημείωτο επίσης είναι ότι το ½ των επιχειρήσεων που προχώρησαν σε απολύσεις κάλυψαν το κενό που δημιουργήθηκε με νέες προσλήψεις (από τις οποίες σχεδόν οι μισές έγιναν με ίδιο ή υψηλότερο μισθό), ενώ μόλις το ¼ δήλωσε ότι δεν υπήρξε κενό λόγω των απολύσεων – με το ποσοστό αυτό ωστόσο να φτάνει στο ½ για τις πολύ μικρές ΜμΕ.

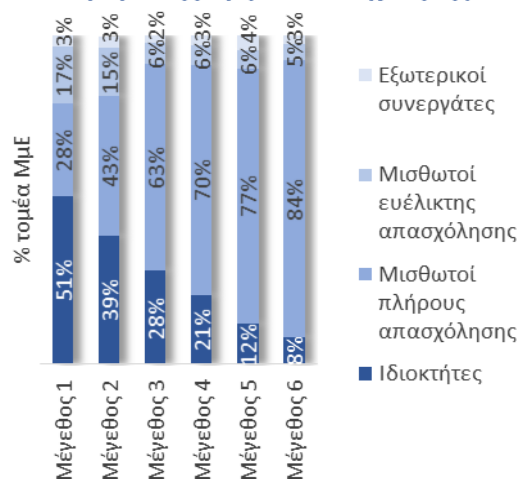
*Η κλίμακα 1-6 στα άνω γραφήματα αφορά τάξεις μεγέθους του κύκλου εργασιών. Ειδικότερα, ορίζουμε σε (εκατ. €): 1=(0-0,1], 2=(0,1-0,5], 3=(0,5-1], 4=(1-2,5], 5=(2,5-5] και 6=(5-10].

Κατεχοχήν οικογενειακές οι πολύ μικρές επιχειρήσεις, ενώ αξιοσημείωτη είναι η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων επιδοτούμενης απασχόλησης (voucher) στις μεγαλύτερες ΜμΕ

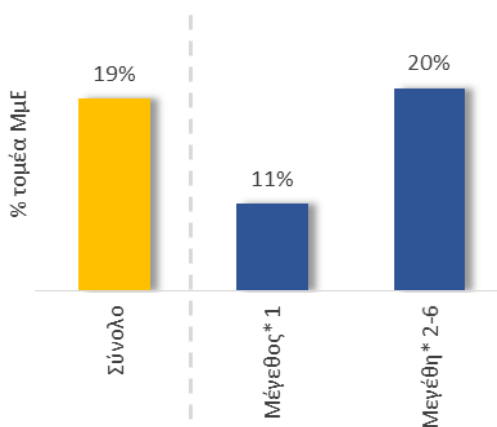
14

- Εξετάζοντας την δομή της απασχόλησης στις ΜμΕ, παρατηρούμε πως οι πολύ μικρές επιχειρήσεις είναι οικογενειακές, οι οποίες παράλληλα χρησιμοποιούν σε μεγαλύτερο βαθμό ευέλικτες μορφές εργασίας για την κάλυψη των λειτουργικών τους αναγκών (17% έναντι μόλις 6% για τις μεγαλύτερες). Όσον αφορά τις μεγαλύτερες ΜμΕ, οι μισθωτοί πλήρους απασχόλησης αποτελούν την πλειοψηφία των απασχολούμενων, με το ποσοστό αυτών να φθάνει προοδευτικά το 84% (από 28% στις μικρότερες ΜμΕ).
- Το μέγεθος και ο οικογενειακός χαρακτήρας των πολύ μικρών επιχειρήσεων, φαίνεται πως δεν ευνοεί την ένταξη τους σε προγράμματα επιδοτούμενης εργασίας (voucher**), καθώς μόλις το 11% αυτών δηλώνει ότι έχει ενταχθεί σε αυτά, έναντι 20% για τις μεγαλύτερες ΜμΕ.
- Αξιοσημείωτη είναι η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων αυτών στις μεγαλύτερες ΜμΕ, καθώς το 84% των επιχειρήσεων αυτών που εντάχθηκαν σε αυτά προσέλαβε μετά το πέρας του προγράμματος όλους ή αρκετούς από τους συμμετέχοντες. Συνεπώς, οι μεγαλύτερες ΜμΕ φαίνεται να αντιλαμβάνονται τα προγράμματα αυτά ως έναν τρόπο προσέλκυσης και αξιολόγησης προσωπικού το οποίο θα καλύψει διαγνωσμένες επιχειρησιακές τους ανάγκες. Αντίθετα, για τις πολύ μικρές ΜμΕ τέτοιου είδους προγράμματα φαίνεται να λειτουργούν περισσότερο ως μέσο κάλυψης πρόσκαιρων αναγκών σε προσωπικό χωρίς προοπτικές περαιτέρω απασχόλησης, καθώς μόλις το 24% αυτών προσέλαβε μετά το πέρας του προγράμματος όλους ή αρκετούς από τους συμμετέχοντες.

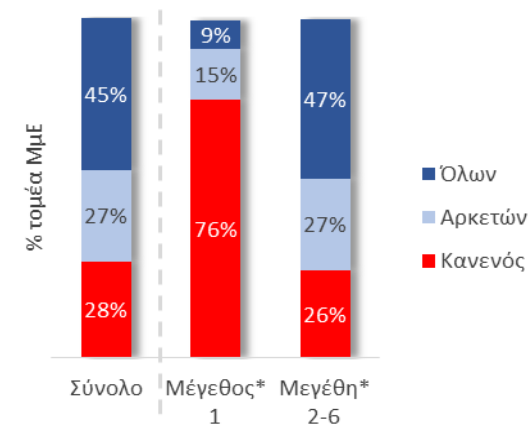
Διάρθρωση μορφών απασχόλησης

Επιχειρήσεις που εντάχθηκαν σε προγράμματα Voucher

Βαθμός απορρόφησης απασχολούμενων με Voucher

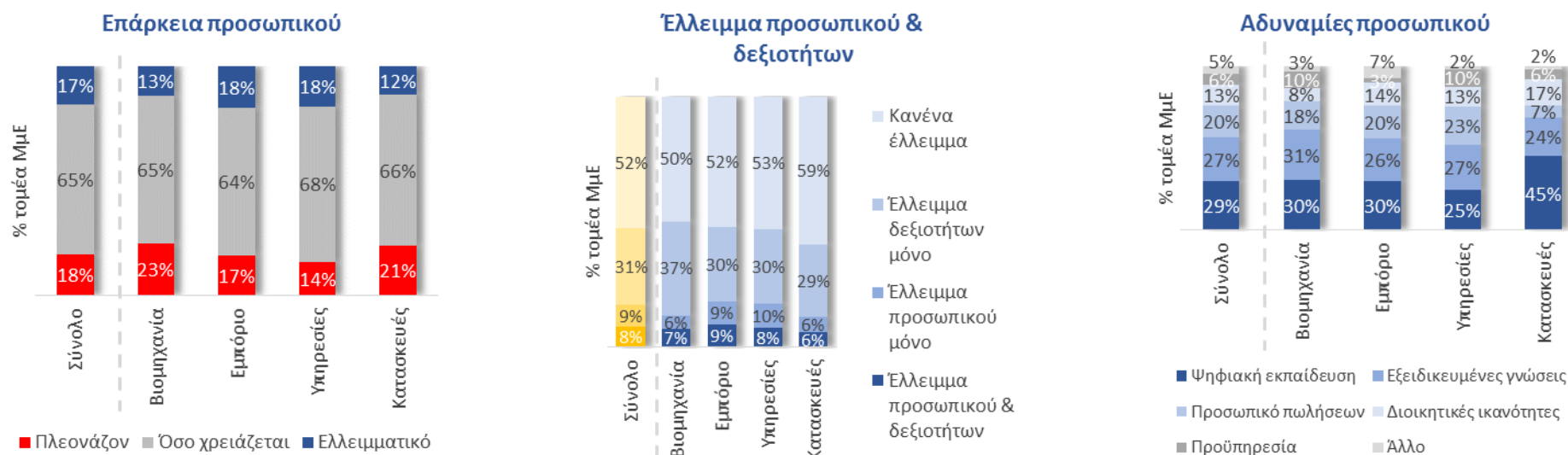

* Η κλίμακα 1-6 στα άνω γραφήματα αφορά τάξεις μεγέθους του κύκλου εργασιών. Ειδικότερα, ορίζουμε σε (εκατ. €): 1=(0-0,1], 2=(0,1-0,5], 3=(0,5-1], 4=(1-2,5], 5=(2,5-5] και 6=(5-10].

** Τα συγκεκριμένα προγράμματα voucher αφορούν απασχόληση ορισμένου αριθμού ανέργων για καθορισμένο διάστημα κατά το οποίο οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν λαμβάνουν ως επιδότηση το σύνολο ή μέρος του αντίστοιχου κόστους εργασίας.

Παρά τη βελτίωση του επιπέδου εκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού, σχεδόν το 40% των ΜμΕ αντιμετωπίζει έλλειμμα δεξιοτήτων (κυρίως ψηφιακών)

- Με τα 2/3 του τομέα να δηλώνει ότι έχει όσο προσωπικό χρειάζεται και με ισοβαρή ποσοστά (της τάξης του 15%-20%) να δηλώνουν είτε πλεονάζον είτε ελλειμματικό προσωπικό, η αγορά συνολικά φαίνεται ισορροπημένη. Κάποια ανησυχία υπερβάλλοντος εργατικού δυναμικού φαίνεται να συνεχίζει να υπάρχει στους κλάδους της βιομηχανίας και των κατασκευών.
- Ενώ οι ΜμΕ θεωρούν επαρκές το εργατικό δυναμικό τους σε όρους ποσοτικών, ελλείψεις παρουσιάζονται όσον αφορά τις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού, με το 39% του τομέα να δηλώνει ότι εντοπίζει έλλειμμα δεξιοτήτων στους υπαλλήλους του – παρά την βελτίωση του γενικού επιπέδου εκπαίδευσης των απασχολουμένων (βλ. διαφάνεια 9).
- Ιεραρχώντας τις αδυναμίες του προσωπικού τους, οι επιχειρήσεις εντοπίζουν ως βασικότερη το επίπεδο ψηφιακής εκπαίδευσης (29%), ακολουθούμενη από τις εξειδικευμένες γνώσεις (27%) και τις ικανότητες πωλήσεων του προσωπικού τους (20%). Ειδικότερα, ως κυρίαρχη αδυναμία για τη βιομηχανία και τις υπηρεσίες ξεχωρίζει η έλλειψη εξειδικευμένων γνώσεων, ενώ οι κατασκευές και το εμπόριο εντοπίζουν την ανεπάρκεια ψηφιακών δεξιοτήτων ως βασικό μειονέκτημα των απασχολουμένων τους.

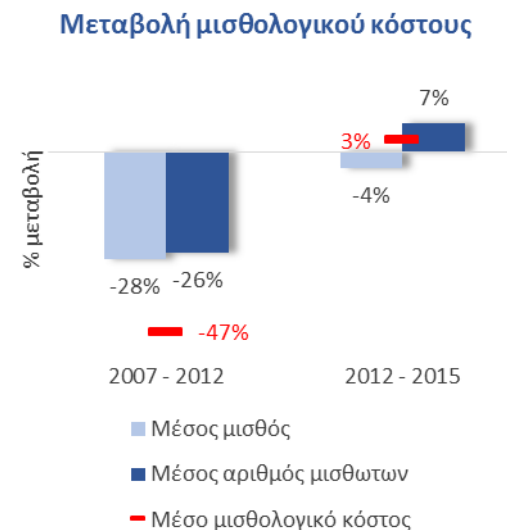
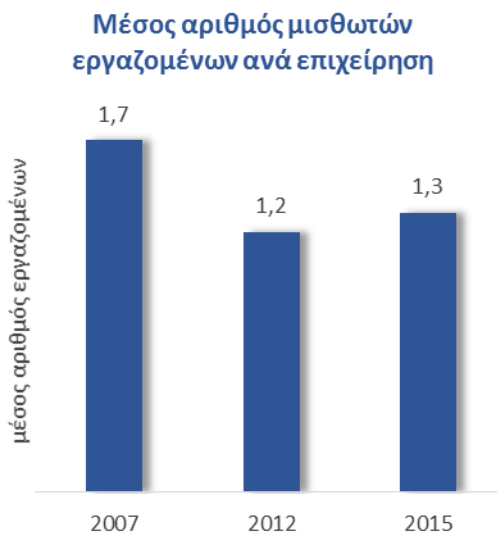
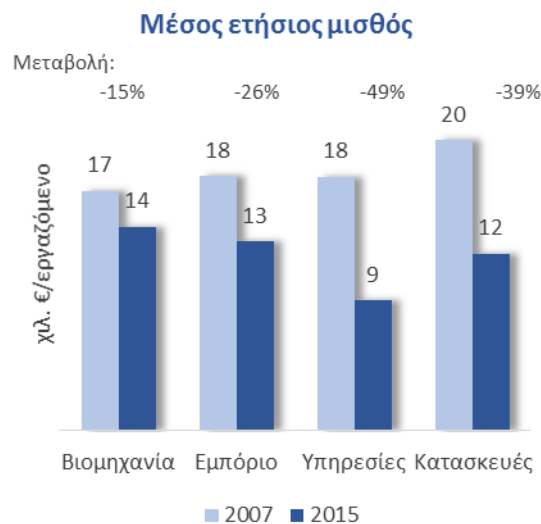

Η αύξηση της μισθωτής απασχόλησης...

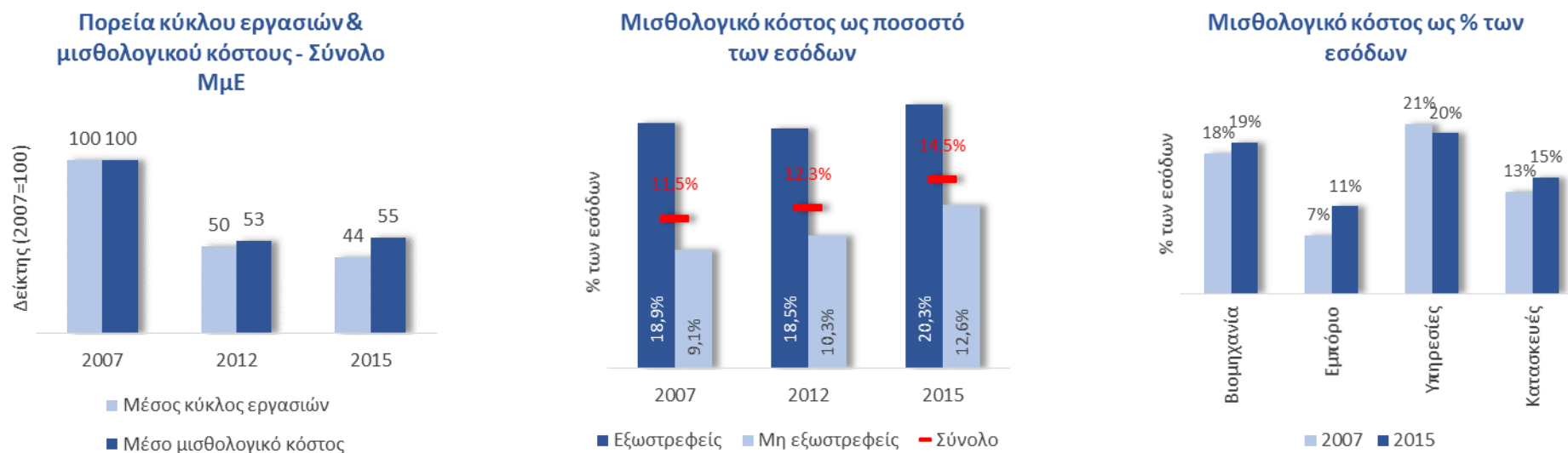
*Μεικτός μισθός χωρίς ασφαλιστικές εισφορές
Πηγή: Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- Η συρρίκνωση του μέσου μισθού στις ΜμΕ συνεχίστηκε με μειούμενη όμως ένταση κατά την τελευταία τριετία (-1,3% ετησίως την περίοδο 2012 – 2015, από -5,6% ετησίως κ.μ.ο. την περίοδο 2007 – 2012). Εντονότερες συστατικές πιέσεις εμφανίστηκαν στον κλάδο των υπηρεσιών (ο οποίος ωστόσο είναι ο πιο ανθεκτικός σε όρους απασχόλησης) ενώ σχετικά περιορισμένη μείωση του μέσου μισθού δηλώνει ο κλάδος της βιομηχανίας.
- Η μισθωτή απασχόληση παρουσιάζει μικρή ανάκαμψη (7%) κατά την περίοδο 2012-2015, παραμένοντας ωστόσο σε επίπεδα σημαντικά χαμηλότερα από εκείνα του 2007 (1,3 μισθωτοί ανά επιχείρηση το 2015 έναντι 1,7 το 2007).
- Αποτέλεσμα της αύξησης στην μισθωτή απασχόληση και της μικρότερης – συγκριτικά με την προηγούμενη περίοδο – πτώσης του μέσου μισθού είναι η οριακή αύξηση του μισθολογικού κόστους (3%) κατά τη διάρκεια της τελευταίας τριετίας, μετά από την κάθετη μείωση του κατά 47% την περίοδο 2007 – 2012.

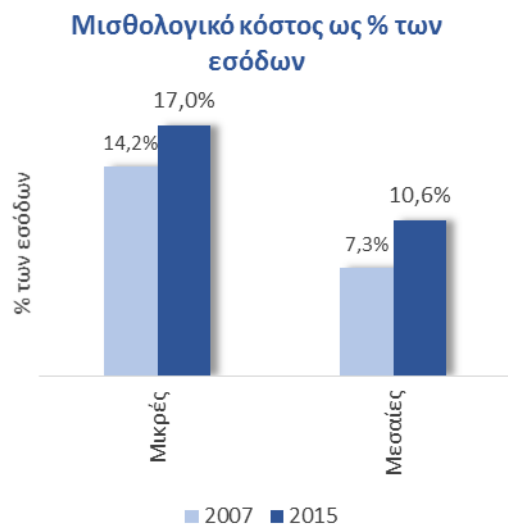

... πριν την ανάκαμψη των πωλήσεων...

- Ενώ οι πωλήσεις των ΜμΕ συνεχίζουν να συρρικνώνονται (13% την τελευταία τριετία), τα περιθώρια προσαρμογής του αριθμού φαίνεται να έχουν εξαντληθεί και πλέον οι ΜμΕ αυξάνουν απασχόληση – οριακά μεν (3% τη συνολική απασχόληση και 7% τη μισθωτή απασχόληση κατά την τελευταία τριετία) ωστόσο ταχύτερα από την περαιτέρω συρρίκνωση των μισθών (4% την τελευταία τριετία). Συνεπώς, ενώ το μισθολογικό κόστος ως ποσοστό πωλήσεων είχε παραμείνει σχεδόν σταθερό (κοντά στο 12%) κατά τη διάρκεια της έντονης πτώσης της οικονομικής δραστηριότητας την περίοδο 2007-2012, το ποσοστό αυτό άγγιξε το 14,5% το 2015 (έναντι περίπου 10% κ.μ.ο. στις – περισσότερο έντασης κεφαλαίου – ευρωπαϊκές επιχειρήσεις).
- Συγκεκριμένα, οι μη εξωστρεφείς τομείς της οικονομίας παρουσιάζουν μια συνεχή άνοδο του μισθολογικού κόστους ως ποσοστού πωλήσεων κατά την τελευταία επταετία (κατά 39% σωρευτικά). Αντίθετα, οι εξωστρεφείς τομείς της οικονομίας εμφανίζουν μια πιο σταθερή εικόνα (οριακή πτώση αυτού του λόγου κατά την περίοδο 2007-2012, ακολουθούμενη από μικρή άνοδο κατά την τελευταία τριετία).
- Εξετάζοντας τους επιμέρους κλάδους:
 - ✓ Μεγαλύτερη πίεση έχει δεχθεί το εμπόριο, όπου το μισθολογικό κόστος ανέβηκε στο 11% των πωλήσεων το 2015 από 7% το 2007.
 - ✓ Στον αντίποδα οι υπηρεσίες πέτυχαν περιορισμό του μισθολογικού κόστους (20% των πωλήσεων το 2015 από 21% το 2007), αντικατοπτρίζοντας κυρίως την έντονη πτώση μέσου μισθού (49% έναντι 24% στους λοιπούς κλάδους την τελευταία δεκαετία) σε συνδυασμό με την χαμηλότερη πτώση των πωλήσεων (40% έναντι 59% στους λοιπούς κλάδους την τελευταία δεκαετία).

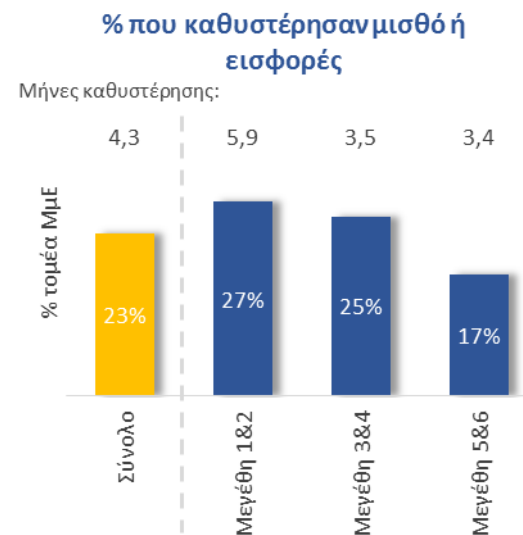

... αποδείχτηκε πρόωρη και οδήγησε βραχυπρόθεσμα σε αύξηση του μισθολογικού κόστους ως ποσοστού των εσόδων

□ Η αύξηση του μισθολογικού κόστους ως ποσοστού των πωλήσεων την τελευταία δεκαετία ήταν της τάξης του 3% τόσο στις μικρές (από 14,2% το 2007 σε 17% το 2015) όσο και στις μεσαίες επιχειρήσεις (από 7,3% το 2007 σε 10,6% το 2015). Ωστόσο, καθώς το μισθολογικό κόστος ως ποσοστό των εσόδων παραμένει χαμηλότερο στις μεσαίες επιχειρήσεις συγκριτικά με τις μικρές (10,6% για τις μεσαίες έναντι 17% για τις μικρές), η δυσκολία καταβολής των μισθών είναι σημαντικότερη για τις μικρές επιχειρήσεις. Ειδικότερα, αυτό οφείλεται τόσο στο υψηλότερο ποσοστό των επιχειρήσεων που καθυστερεί μισθολογικές πληρωμές (27% για τις πολύ μικρές επιχειρήσεις έναντι 17% για τις μεγαλύτερες ΜμΕ) όσο και στο μεγαλύτερο χρόνο καθυστέρησης (5,9 μήνες κ.μ.ο. στις πολύ μικρές επιχειρήσεις έναντι 3,4 μήνες κ.μ.ο. στις μεγαλύτερες ΜμΕ).

□ Η αύξηση της απασχόλησης πριν την αύξηση των πωλήσεων μπορεί να ερμηνευτεί ως λειτουργική προετοιμασία των ΜμΕ για επικείμενη άνοδο της ζήτησης, η οποία – λόγω αρνητικών εκπλήξεων οικονομικής συγκυρίας σε σχέση με τις επιχειρηματικές προσδοκίες – αποδείχτηκε πρόωρη.

*Η κλίμακα 1-6 στα άνω γραφήματα αφορά τάξεις μεγέθους του κύκλου εργασιών. Ειδικότερα, ορίζουμε σε (εκατ. €): 1=(0-0,1), 2=(0,1-0,5), 3=(0,5-1), 4=(1-2,5), 5=(2,5-5] και 6=(5-10).

❑ Ανάλυση συγκυρίας 1ου εξαμήνου 2016

❑ Μακροοικονομική εικόνα αγοράς εργασίας

❑ Έρευνα ΕΤΕ για απασχόληση ΜμΕ

❑ Προοπτικές

❑ Παράρτημα

- Δείκτης εμπιστοσύνης
- Αναπτυξιακός στόχος

- Απασχόληση
- Ανεργία

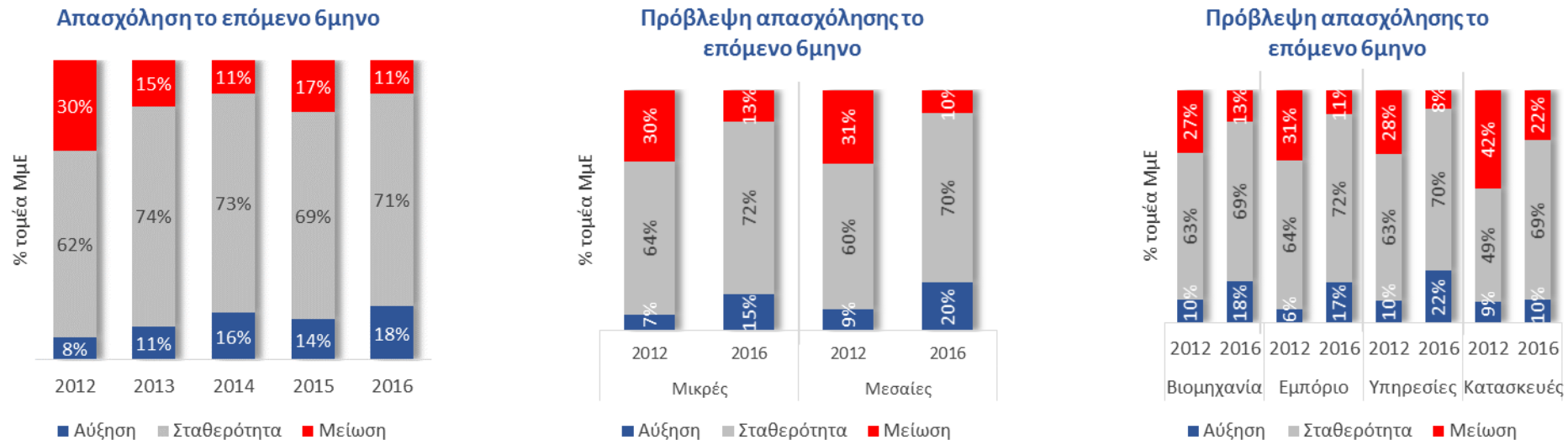
- Μέση απασχόληση ανά επιχείρηση
- Επάρκεια προσωπικού
- Μισθολογικό κόστος

- Αγορά εργασίας το επόμενο έτος
- Εξωστρεφείς και καινοτόμες ΜμΕ
- Μεταρρυθμίσεις

- Χαρτογράφηση του τομέα των ΜμΕ στην Ελλάδα
- Περιγραφή δείγματος
- Κατασκευή δείκτη εμπιστοσύνης
- Ταυτότητα της δειγματοληπτικής έρευνας

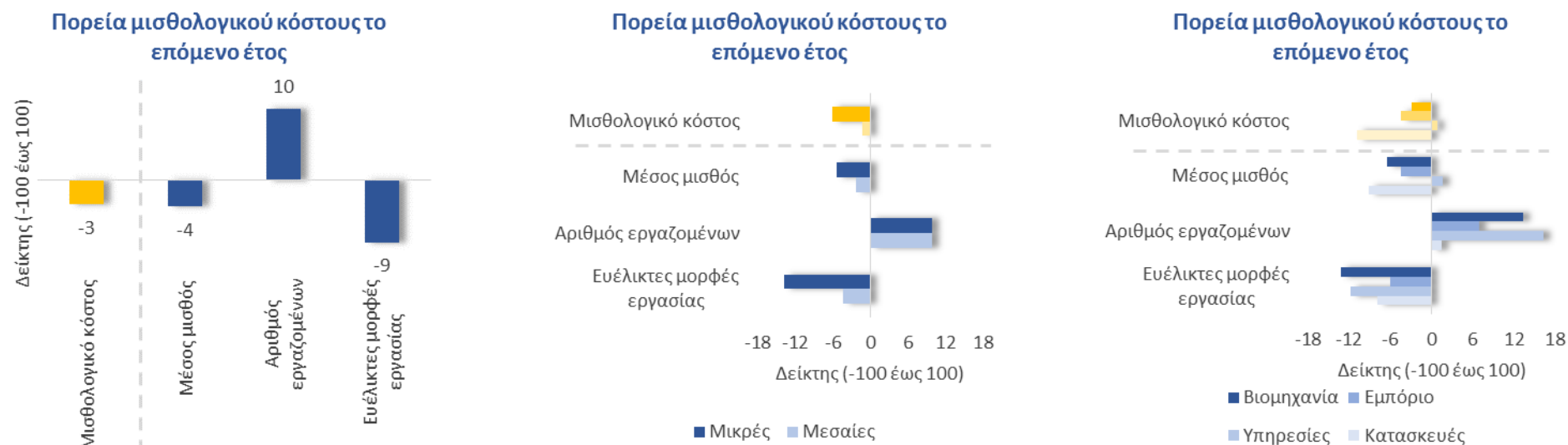
Η σταδιακή ανάκαμψη της απασχόλησης αναμένεται να συνεχιστεί

- Η πορεία ανάκαμψης της απασχόλησης αναμένεται να συνεχιστεί στο μέλλον, καθώς οι θετικές προοπτικές βελτιώνονται διαχρονικά και υπερτερούν πλέον των αρνητικών εκτιμήσεων. Συγκεκριμένα, πλέον το 18% του τομέα προσδοκά αύξηση της απασχόλησης το επόμενο εξάμηνο (από μόλις 8% το 2012), έναντι μόλις 11% που αναμένει μείωση απασχόλησης (από 30% το 2012).
- Η θετική μεσοπρόθεσμη τάση στην απασχόληση είναι κοινό χαρακτηριστικό:
 - ✓ Σε όλα τα μεγέθη επιχειρήσεων, με τις μεσαίες ΜμΕ να είναι περισσότερο αισιόδοξες, καθώς όχι μόνο σε μεγαλύτερο βαθμό αναμένουν αύξηση της απασχόλησης (20% έναντι 15% για τις μικρές ΜμΕ), αλλά ταυτόχρονα οι θετικές εκτιμήσεις είναι διπλάσιες των αρνητικών (20% έναντι 10%)
 - ✓ Στους επιμέρους επιχειρηματικούς κλάδους, με τις υπηρεσίες να ξεχωρίζουν θετικότερα αφού το 22% των επιχειρήσεων προσδοκά αύξηση της απασχόλησης (με το ποσοστό αυτό να ανεβαίνει στο 29% για τον τομέα του τουρισμού) έναντι μόλις 8% που αναμένει μείωσή της. Εξάιρεση αποτελούν οι κατασκευές, όπου οι θετικές εκτιμήσεις εξακολουθούν να υστερούν των αρνητικών (10% έναντι 22% αντίστοιχα), με τις αρνητικές προσδοκίες να είναι ωστόσο σημαντικά περιορισμένες έναντι του παρελθόντος (22% έναντι 42%).

Αν και η απασχόληση εκτιμάται ότι θα συνεχίσει να αυξάνει κατά το επόμενο έτος, το μισθολογικό κόστος αναμένεται να περιοριστεί λόγω χαμηλότερου μέσου μισθού και αυξημένης χρήσης ευέλικτων μορφών εργασίας

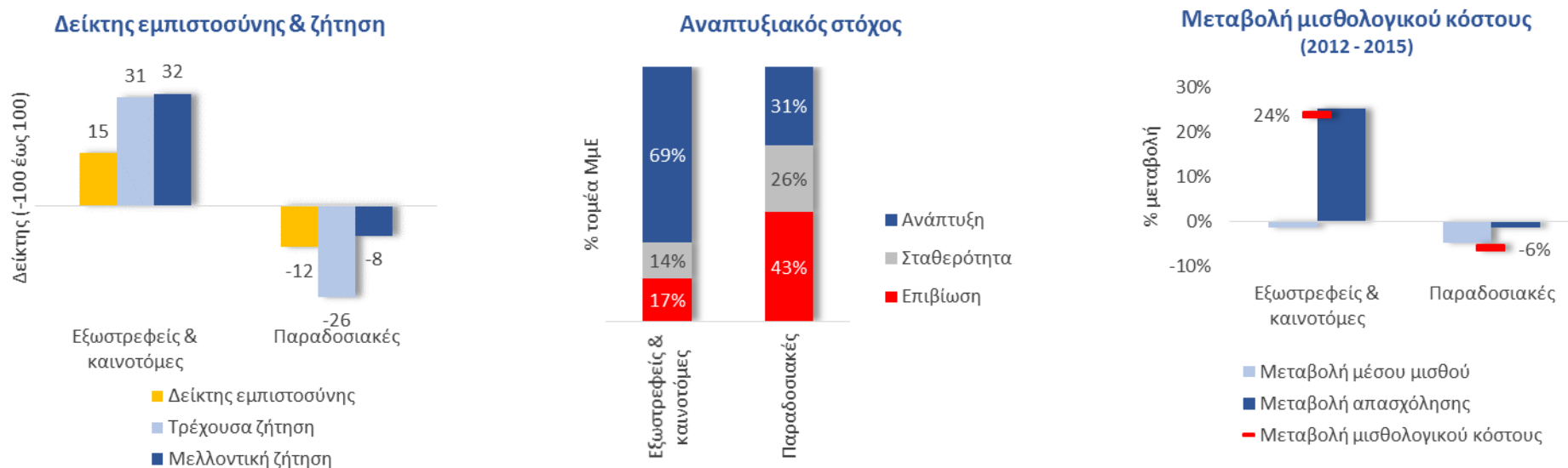
- Οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για την πορεία του μισθολογικού κόστους το επόμενο έτος είναι πτωτικές – καθώς φαίνεται ότι επιχειρούν να διορθώσουν την ταχύτερη άνοδο του μισθολογικού κόστους σε σχέση με τις πωλήσεις κατά την προηγούμενη τριετία. Συγκεκριμένα, εκτιμάται ότι:
 - ✓ Ο μέσος μισθός θα εξακολουθήσει να δέχεται πιέσεις, και
 - ✓ παρά την αναμενόμενη αύξηση του αριθμού των εργαζομένων, η αξιοποίηση ελαστικών μορφών εργασίας αναμένεται να εντατικοποιηθεί.
- Επιπλέον, οι μικρές επιχειρήσεις εκτιμούν μεγαλύτερες μειώσεις μισθών σε σχέση με τις μεσαίες επιχειρήσεις και παράλληλα επιθετικότερη υιοθέτηση ευέλικτων μορφών εργασίας – με αποτέλεσμα να εκτιμούν βαθύτερη περιστολή του μισθολογικού κόστους.
- Εστιάζοντας στους επιμέρους κλάδους, εντονότερη πτώση του μισθολογικού κόστους αναμένεται στις κατασκευές λόγω των ισχυρότερων πιέσεων που θα ασκηθούν στο επίπεδο των μισθών και της διατήρησης της απασχόλησης στα ίδια επίπεδα. Αντίθετα, οι υπηρεσίες αναμένουν μια πορεία αντίστροφη με τον λοιπό τομέα των ΜμΕ (δηλαδή, αύξηση μισθολογικού κόστους) υπό την παράλληλη επίδραση αυξημένης απασχόλησης και υψηλότερου μέσου μισθού.

Η αύξηση της απασχόλησης προκύπτει από το – όλο και μεγαλύτερο - εξωστρεφές και καινοτόμο κομμάτι του τομέα...

- Με τις παραδοσιακές επιχειρήσεις να συνεχίζουν τις συσταλτικές στρατηγικές απασχόλησης, η αύξηση της μισθωτής απασχόλησης των ΜμΕ στηρίζεται στο δυναμικό κομμάτι του τομέα που στηρίζεται σε χαρακτηριστικά εξωστρέφειας ή καινοτομίας. Υψηλής σημασίας είναι το γεγονός ότι το δυναμικό αυτό κομμάτι – το οποίο είναι συγκεντρωμένο κυρίως τους κλάδους βιομηχανίας, τουρισμού και μεταφορών - συνεχώς αυξάνει την παρουσία του στον τομέα των ΜμΕ, αυξάνοντας το μερίδιό του στο 40% του τομέα το 2016 από 30% το 2013.
- Εστιάζοντας στο εξαιρετικής δυναμικής κομμάτι των εξωστρεφών και καινοτόμων ΜμΕ, καταγράφουμε τις έντονες διαφορές του με τις παραδοσιακές ΜμΕ σε όρους λειτουργικής αποτελεσματικότητας καθώς:
 - ✓ έχει θετικό δείκτη εμπιστοσύνης (15 μονάδες έναντι -12 μονάδες για τις λοιπές παραδοσιακές ΜμΕ),
 - ✓ το 69% αυτών έχει στόχο ανάπτυξης έναντι μόλις 31% για τις παραδοσιακές ΜμΕ.
 - ✓ η μέση απασχόληση του αυξήθηκε κατά 25% την περίοδο 2012 – 2015 έναντι οριακής μείωσης (-1%) για τις παραδοσιακές ΜμΕ, και
 - ✓ ο μέσος μισθός παρέμεινε σχεδόν σταθερός (-1% την περίοδο 2012-2015) στις εξωστρεφείς και καινοτόμες ΜμΕ (έναντι μείωσης 5% κατά την ίδια περίοδο στις παραδοσιακές ΜμΕ).

Ως αποτέλεσμα, το μισθολογικό κόστος στις εξωστρεφείς και καινοτόμες ΜμΕ αυξήθηκε κατά 24% την τελευταία τριετία, έναντι μείωσης 6% για τις παραδοσιακές ΜμΕ κατά την ίδια περίοδο.

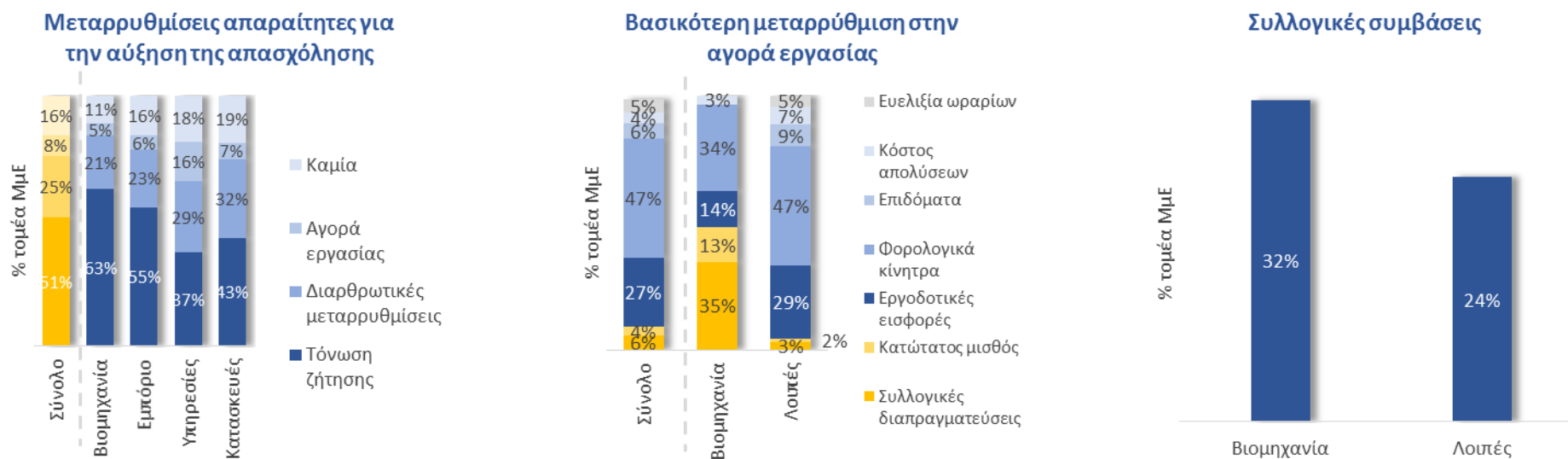
... το οποίο εκτιμάται ότι θα συνεχίσει να στηρίζει την αγορά εργασίας τόσο σε όρους απασχόλησης όσο και σε όρους αμοιβών

- Οι εξωστρεφείς και καινοτόμες εκτιμάται ότι θα συνεχίσουν κατά το επόμενο έτος να αυξάνουν την απασχόλησή τους (το 44% αυτών έναντι 14% των παραδοσιακών ΜμΕ) καθώς και το επίπεδο μέσου μισθού τους (το 13% αυτών έναντι 5% των παραδοσιακών ΜμΕ).
- Αντικατοπτρίζοντας την υψηλή δυναμική του κομματιού αυτού των ΜμΕ, το 26% των εξωστρεφών και καινοτόμων ΜμΕ αντιμετωπίζει έλλειμμα προσωπικού (έναντι μόλις 14% για τις παραδοσιακές ΜμΕ). Ενώ το σημείο αυτό δημιουργεί θετικές προοπτικές για τη ζήτηση στην αγορά εργασίας, ωστόσο κρίνεται ανησυχητικό ότι ποσοστό της τάξης του 67% των εξωστρεφών και καινοτόμων ΜμΕ δηλώνει έλλειμμα δεξιοτήτων (ποσοστό διπλάσιο σε σχέση με το αντίστοιχο για τις παραδοσιακές ΜμΕ) – υποδηλώνοντας δυσχέρειες εύρεσης προσωπικού που μπορεί να ανταπεξέλθει στις αυξημένες απαιτήσεις ενός παγκόσμιου ανταγωνιστικού περιβάλλοντος.
- Ακόμα πιο ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι το 27% του δυναμικού αυτού του κομματιού των ΜμΕ θεωρεί αρκετά ή πολύ πιθανό να μεταφέρει την έδρα του στο εξωτερικό κατά το επόμενο έτος (ποσοστό διπλάσιο σε σχέση με το αντίστοιχο για τις παραδοσιακές ΜμΕ).

Το 92% θεωρεί ότι οι μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας έχουν προσφέρει ό,τι μπορούσαν στην τόνωση της απασχόλησης – πλέον απαιτούνται διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις σε άλλους τομείς και τόνωση της ζήτησης

- Οι ΜμΕ εμφανίζονται σε κατάσταση αναμονής για την ανάκαμψη της ζήτησης ώστε να αυξήσουν περαιτέρω την απασχόλησή τους. Συγκεκριμένα, από την έρευνά μας προκύπτει ότι το 92% των ΜμΕ θεωρεί ότι περαιτέρω μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας δε θα οδηγήσουν σε αύξηση της απασχόλησης - γεγονός που δεν εκπλήσσει, καθώς οι μικρές επιχειρήσεις δεν επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τη νομοθεσία της αγοράς εργασίας. Αντίθετα, το 51% θεωρεί την υιοθέτηση πολιτικών τόνωσης ζήτησης ως προαπαιτούμενο για την αύξηση της απασχόλησης, ενώ το 25% θεωρεί τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις σε άλλους τομείς (π.χ. νομικό περιβάλλον, πλαίσιο λειτουργίας της αγοράς, υποδομές) ως το στοιχείο που θα ξεκλειδώσει τη δυναμική της αγοράς εργασίας.
- Σε κάθε περίπτωση, αν εστιάσουμε στις πιο επιθυμητές (από την οπτική των ΜμΕ) μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας, το 1/2 των επιχειρήσεων επιζητά φορολογικά κίνητρα για την τόνωση της απασχόλησης. Σε αυτό σημειώνουμε μια διαφοροποίηση του κλάδου βιομηχανίας, όπου το 1/2 των ΜμΕ επιθυμούν την λήψη περαιτέρω μέτρων αναφορικά με τις συλλογικές διαπραγματεύσεις και το επίπεδο του κατώτατου μισθού, αντικατοπτρίζοντας με αυτόν τον τρόπο τις ιδιαιτερότητες του κλάδου που χαρακτηρίζεται από υψηλότερα ποσοστά μισθωτής εργασίας βάσει συλλογικών συμβάσεων (32% έναντι 24% για τις λοιπές ΜμΕ) οι οποίες περιορίζουν τις δυνατότητες ευελιξίας και προσαρμογής τους στις νέες συνθήκες.

❑ Ανάλυση συγκυρίας 1ου εξαμήνου 2016

❑ Μακροοικονομική εικόνα αγοράς εργασίας

❑ Έρευνα ΕΤΕ για απασχόληση ΜμΕ

❑ Προοπτικές

❑ Παράρτημα

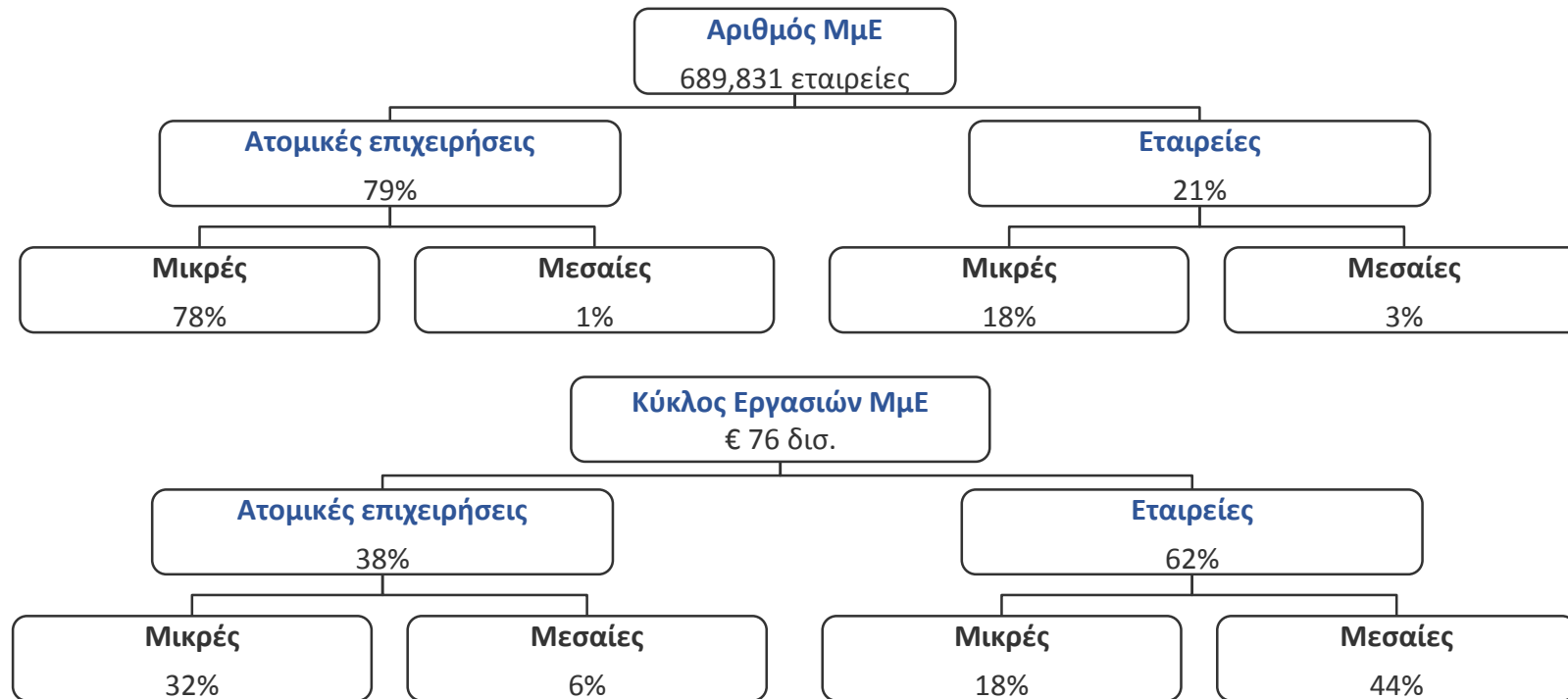
- Δείκτης εμπιστοσύνης
- Αναπτυξιακός στόχος

- Απασχόληση
- Ανεργία

- Μέση απασχόληση ανά επιχείρηση
- Επάρκεια προσωπικού
- Μισθολογικό κόστος

- Αγορά εργασίας το επόμενο έτος
- Εξωστρεφείς και καινοτόμες ΜμΕ
- Μεταρρυθμίσεις

- Χαρτογράφηση του τομέα των ΜμΕ στην Ελλάδα
- Περιγραφή δείγματος
- Κατασκευή δείκτη εμπιστοσύνης
- Ταυτότητα της δειγματοληπτικής έρευνας

* Για τους σκοπούς της ανάλυσης ορίζονται: **μικρές** οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών χαμηλότερο του €1 εκατ. και **μεσαίες** οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών μεταξύ €1 εκατ. και €10 εκατ..

Πηγή: SBA Factsheet 2015, Eurostat, Μητρώο Επιχειρήσεων ΕΛ.ΣΤΑΤ., Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- ❑ Οι σχεδόν 690,000 ΜμΕ στην Ελλάδα συνεισφέρουν ετησίως κύκλο εργασιών της τάξης των €76 δισ.
- ❑ Τα 4/5 των ΜμΕ αντιστοιχούν σε ατομικές επιχειρήσεις, οι οποίες καλύπτουν αντίστοιχο μερίδιο στο σύνολο του εγχώριου εταιρικού τομέα (έναντι μόλις ½ του εταιρικού τομέα στην Ευρώπη).
- ❑ Αν και σε αριθμό υπερτερούν οι ατομικές επιχειρήσεις, το μεγαλύτερο μερίδιο του κύκλου εργασιών (άνω του 60%) παράγεται από εταιρείες διάφορων νομικών μορφών (ΑΕ, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ κτλ.).

Κατανομή αριθμού εταιρειών δείγματος*						Σύνθεση εταιρικού τομέα ΜμΕ* (βάσει κύκλου εργασιών)					
Κύκλος εργασιών (εκατ. €)	Βιομηχανία	Υπηρεσίες	Εμπόριο	Κατασκευές	Σύνολο ΜμΕ	Κύκλος εργασιών (εκατ. €)	Βιομηχανία	Υπηρεσίες	Εμπόριο	Κατασκευές	Σύνολο ΜμΕ
1: (0 - 0,1]	45	45	73	30	193	1: (0 - 0,1]	1%	5%	2%	1%	9%
2: (0,1 - 0,5]	45	45	73	30	193	2: (0,1 - 0,5]	3%	6%	12%	1%	22%
3: (0,5 - 1]	45	45	74	30	194	3: (0,5 - 1]	2%	3%	9%	1%	15%
4: (1 - 2,5]	45	45	74	30	194	4: (1 - 2,5]	3%	3%	11%	1%	18%
5: (2,5 - 5]	45	45	73	30	193	5: (2,5 - 5]	4%	4%	8%	1%	17%
6: (5 - 10]	45	45	73	30	193	6: (5 - 10]	4%	4%	9%	2%	19%
Σύνολο ΜμΕ	270	270	440	180	1160	Σύνολο ΜμΕ	17%	25%	51%	7%	100%

* Ανάλογα με τη διαθεσιμότητα στοιχείων υπάρχει πιθανότητα αποκλίσεων της τάξης του 10% * Σταθμισμένος μέσος όρος βάσει σύνθεσης τομέα 2007 (25%) και σύνθεσης τομέα 2013 (75%)
 Πηγή: Μητρώο επιχειρήσεων ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2007), ICAP Data, Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

- ❑ Η ανάλυση αφορά δείγμα επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως €10 εκατ., τις οποίες για τους σκοπούς της ανάλυσης ορίζουμε ως μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ).
- ❑ Η επιλογή των εταιρειών έγινε μέσω διαστρωματικής δειγματοληψίας (stratified sampling method), κατά τα πρότυπα αντίστοιχων ερευνών που πραγματοποιούνται από διεθνείς οργανισμούς. Ειδικότερα, επιλέχθηκαν συνολικά 1,164 εταιρείες, με τρόπο τέτοιο ώστε να κατανέμονται ομοιόμορφα βάσει δύο βασικών παραγόντων: την τάξη του κύκλου εργασιών (6 τάξεις μεγέθους) και τον κλάδο δραστηριοποίησης (Βιομηχανία, Εμπόριο, Υπηρεσίες, Κατασκευές).
- ❑ Προκειμένου να προκύψουν συμπεράσματα αντιπροσωπευτικά του εταιρικού τομέα ΜμΕ, πραγματοποιήθηκε στάθμιση των απαντήσεων ανάλογα με τη συμμετοχή της κάθε υποκατηγορίας στο συνολικό κύκλο εργασιών του τομέα. Με αυτόν τον τρόπο προέκυψαν συμπεράσματα (i) ανά μέγεθος, (ii) ανά κλάδο και (iii) συνολικά για τον εταιρικό τομέα ΜμΕ. Βάσει της μεθοδολογίας, οι διακρίσεις που γίνονται κατά την ανάλυση που ακολουθεί αναφέρονται σε μερίδια βάσει κύκλου εργασιών και όχι βάσει αριθμού εταιρειών.

- ❑ Στοχεύοντας στην κατασκευή ενός δείκτη εμπιστοσύνης για τις ΜμΕ, έχουμε συμπεριλάβει κάποιες βασικές ερωτήσεις που αποτυπώνουν το επίπεδο δραστηριότητας κατά το προηγούμενο και επόμενο εξάμηνο. Το πρότυπο των ερωτήσεων βασίζεται στο εναρμονισμένο ερωτηματολόγιο που προτείνουν ο ΟΟΣΑ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, βελτιώνοντας έτσι τη συγκρισιμότητα του δείκτη.
- ❑ Οι ερωτήσεις του δείκτη έχουν 3 εναλλακτικές απαντήσεις: αύξηση (+), σταθερότητα (=), μείωση (-) ή υψηλότερο από το κανονικό (+), κανονικό (=), χαμηλότερο από το κανονικό (-). Αρχικά μετατρέπουμε τον αριθμό των απαντήσεων ανά κατηγορία (+,=,-) σε ποσοστά και στη συνέχεια υπολογίζουμε το καθαρό ισοζύγιο αφαιρώντας το ποσοστό των (-) από το ποσοστό των (+). Δεύτερο εξάμηνο, ο δείκτης εμπιστοσύνης για κάθε κλάδο είναι ο μέσος όρος των καθαρών ισοζυγίων για τις παρακάτω ερωτήσεις:
 - ✓ Για τη **βιομηχανία**: Επίπεδο παραγγελιών, επίπεδο αποθεμάτων και μελλοντική τάση παραγωγής.
 - ✓ Για τις **υπηρεσίες**: Κατάσταση επιχείρησης προηγούμενου εξάμηνου, παρελθοντική και μελλοντική τάση ζήτησης.
 - ✓ Για το **εμπόριο**: Επίπεδο αποθεμάτων, παρελθοντική και μελλοντική ζήτηση.
 - ✓ Για τις **κατασκευές**: Επίπεδο ανεκτέλεστου υπολοίπου και μελλοντική τάση απασχόλησης.
- ❑ Για το σύνολο του εταιρικού τομέα των ΜμΕ, ο δείκτης εμπιστοσύνης εκτιμήθηκε ως ένας σταθμισμένος μέσος όρος των επιμέρους κλάδων (με σταθμίσεις τα μερίδια του κύκλου εργασιών των κλάδων στην οικονομία).
- ❑ Η τακτική διενέργεια της έρευνας σε εξαμηνιαία βάση θα μας προσφέρει την εικόνα της διαχρονικής πορείας των ΜμΕ, όπως θα αποτυπώνεται στο δείκτη. Για την εξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων, η σύγκριση θα διενεργείται μεταξύ του τρέχοντος επιπέδου του δείκτη και του μακροχρόνιου μέσου όρου του (με σκοπό τη διόρθωση ενδεχόμενης υπέρμετρης αισιοδοξίας ή απαισιοδοξίας (over-optimism or over-pessimism bias)).
- ❑ Στην πορεία του δείκτη εμπιστοσύνης (όπως και σε τυχόν άλλες διαχρονικές αναλύσεις) δεν λαμβάνεται υπόψη το κλείσιμο εταιρειών παρά μόνο η εξελίξεις που αφορούν τις επιχειρήσεις που βρίσκονται σε λειτουργία κατά την περίοδο διενέργειας της έρευνας.

- ❑ Εταιρία: TNS
- ❑ Μεθοδολογία: Ποσοτική έρευνα, με τη μορφή τηλεφωνικών συνεντεύξεων (Computer Aided Telephone Interviewing- C.A.T.I.), με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου 20 λεπτών.
- ❑ Δείγμα: Συνολικά διεξήχθησαν 1,160 συνεντεύξεις (960 στην τρέχουσα μέτρηση και επιπλέον booster 200 συνεντεύξεων σε ΜμΕ λιανικού εμπορίου):
 - ✓ 580 επιχειρήσεις με τζίρο μέχρι 1εκ. ευρώ (ελεύθεροι επαγγελματίες, ατομικές επιχειρήσεις, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ, ΑΕ) – οι 100 αφορούν λιανικό εμπόριο
 - ✓ 580 επιχειρήσεις με τζίρο από 1-10εκ. ευρώ (ΟΕ, ΕΕ, ΑΕ, ΕΠΕ) – οι 100 αφορούν λιανικό εμπόριο
- ❑ Γεωγραφική κάλυψη:
 - ✓ Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ηράκλειο, Ιωάννινα, Καβάλα, Λάρισα, Πάτρα
- ❑ Δειγματοληψία: Πολυσταδιακή, στρωματοποιημένη, μη αναλογική δειγματοληψία ως προς κλάδο, τάξη μεγέθους τζίρου & περιοχή σε κάθε ένα από τα δύο υπο-δείγματα. Quotas ως προς το μέγεθος του τζίρου για το booster δείγμα.
- ❑ Στατιστικό σφάλμα: στο σύνολο κάθε υπό-δείγματος των 480 επιχειρήσεων το μέγιστο στατιστικό σφάλμα είναι +/- 4,15% σε επίπεδο εμπιστοσύνης 95%.
- ❑ Περίοδος διεξαγωγής: 24/2/16 - 11/4/16
- ❑ Διεξαγωγή: Η έρευνα διεξήχθη σύμφωνα με τους κώδικες δεοντολογίας της ESOMAR και του ΣΕΔΕΑ και τις προδιαγραφές ποιοτικού ελέγχου που ορίζονται από τον ΠΕΣΣ (Ποιοτικός Έλεγχος Συλλογής Στοιχείων). Για την διεξαγωγή της έρευνας πεδίου εργάστηκαν 32 ερευνητές και 4 επιθεωρητές, με εμπειρία και εξειδίκευση σε έρευνες επιχειρήσεων.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης

Συντονιστής:
Τζέση Βουμβάκη
Senior Economist, Επικεφαλής Ανάλυσης Επιχειρηματικότητας
(+30210) 334 1549
e-mail: fvoumv@nbg.gr

Αναλυτές:
Αθανασία Κουτούζου
Economist, Ανάλυση Επιχειρηματικότητας
(+30210) 334 1528
e-mail: koutouzou.ath@nbg.gr

Γεώργιος Σακκάς
Economist, Ανάλυση Επιχειρηματικότητας
(+30210) 334 1547
e-mail: sakkas.georgios@nbg.gr

Ειρήνη Ζαμπέτη
Economist, Ανάλυση Επιχειρηματικότητας
(+30210) 334 1646
e-mail: zabeti.eirini@nbg.gr

Το παρόν δελτίο προορίζεται αποκλειστικά για την ενημέρωση επαγγελματιών επενδυτών οι οποίοι καλούνται να προβούν στην υλοποίηση των επενδυτικών τους αποφάσεων χωρίς να στηρίζονται στα περιεχόμενά του. Σε καμία περίπτωση το παρόν δελτίο δεν θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ή να θεωρηθεί ως πρόταση για πώληση είτε ως παρότρυνση για οποιαδήποτε πρόταση αγοράς. Τα στοιχεία που αναφέρονται στο παρόν δελτίο προέρχονται από πηγές που θεωρούνται αξιόπιστες. Μη όντας σε θέση να αποκλείσει το ευδεχόμενο λάθους από μέρους των εν λόγω πηγών η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος δεν εγγυάται για ακρίβεια, την επικαιρότητα ή τη χρησιμότητα οποιασδήποτε πληροφορίας. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και οι θυγατρικές της εταιρίες δε φέρουν καμία ευθύνη για οποιαδήποτε άμεση ή παρεπόμενη ζημία απορρέει από οποιαδήποτε χρήση της παρούσας αναφοράς.

Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις: Έρευνα Συγκυρίας

Ειδικό Θέμα: Απασχόληση

Αύγουστος 2016